

Юлія КАРПЮК

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та клінічної психології, Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

АКСІОЛОГОГІЧНІ І АНТРОПОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ

ДО ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

У статті піднімається тема військового конфлікту в Україні і розглядаються аксіологічні та антропологічні чинники. Здійснений теоретичний аналіз військового конфлікту. Описуються психологічні особливості військового конфлікту в Україні. Подаються рекомендації щодо створення засад психологічної готовності до участі в конфлікті.

Ключові слова: аксіологія військового конфлікту, антропологія військового конфлікту, війна в Україні, гібридна війна, українські цінності, українська культура, психологічна готовність до ведення конфлікту.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна українська наука гуманітарного виміру спрямовує свої теоретичні зусилля на вирішення нагальних проблем українського суспільства та намагається дати інструментальні рекомендації для їх вирішення, зокрема війни на Сході України. Вирішення проблеми військового конфлікту та психологічної готовності до ведення бойових дій є актуальними, оскільки військовий конфлікт, його можливість і протікання відображає сутнісні аспекти української антропології та аксіології і вказує на можливі перспективи розвитку українського суспільства. Без теоретичного осмислення проблем війни на Сході України її неможливо припинити і неможливо знайти методи та форми психологічної готовності до ведення війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Серед українських дослідників, які аналізують особливості та причини військового конфлікту в Україні, специфіка гібридної війни розглянута у дослідженнях В. Бабенка, О. Базалука, Х. Богрової, О. Вінської, М. Волошиної, Ю. Горбенка,

В. Горбуліна, І. Гояна, Р. Додонова, А. Дорошкевича, С. Залкіна, Я. Жаркова, В. Карпенка, Г. Ковальського, О. Кондратенка, С. Костючкова, В. Кравченка, Р. Лукаша, Є. Магди, О. Мальцевої, О. Місяця, К. Новікової, М. Онищука, Г. Прищепи, Г. Певцова, О. Приліпка, Ю. Радковця, Ю. Рубана, О. Сальнікової, Г. Сасиної, С. Сідченка, О. Суховерха, В. Токара, М. Требіна, О. Феденка, О. Федоренко, К. Хударковського, Г. Шпанчука.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб виявити антропологічні та аксіологічні причини військового конфлікту в Україні та дати практичні інструментальні рекомендації щодо психологічної готовності до ведення війни.

Проте, в цих наукових дослідженнях тільки частково піднімають проблеми аксіології та антропології військового конфлікту в Україні. Зокрема найбільш ґрунтовно аксіологічні проблеми військового конфлікту в Україні осмислюються у працях О. Базалука, В. Горбуліна, Р. Додонова, Г. Ковальського, однак в цих працях аналізується переважно аксіологічний зміст проблеми. На нашу думку, слід проаналізувати не тільки аксіологічні причини конфлікту, але також звернути увагу на його антропологічне підґрунтя, що розгортається як емоційно-чуттєве поле конфлікту, та пов'язане з аксіологічними принципами, які пропагуються у світогляді та культурі розмаїтими інформаційними засобами. У дослідженні ми використали також концептуальні та методологічні міркування В. Будза, В. Винниченка, Є. Гуцала, М. Костомарова, Є. Маланюка, які вказують на особливості зв'язку природи людини та суспільства, зокрема української та російської антропології та ментальності, та створюють концептуальне підґрунтя для проведення об'єктивного аналізу сучасного військового конфлікту в Україні. У дослідженні використано антропологічний та аксіологічний підходи, на основі яких аналізуються причини виникнення і можливі інструментальні шляхи психологічної готовності до ведення бойових дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людина – це особливий вид буття, це система взаємодій соматика, психіки та духу, яка внаслідок їх

синергійного поєднання має складний антропологічний, феноменологічний та водночас онтологічний вимір [6, с. 318–341]. Оскільки в природі людини поєднані протилежні форми буття – матеріальне та ідеальне з одного боку, а з іншого природне та соціальне, то структура людських потреб, та структура людських цінностей є надзвичайно динамічними у своїй суті. Тому будь-які типи відносин у суспільстві, у тому числі конфлікти, мають динамічний вимір, бо виражають систему матеріальних, духовних, природних та соціальних потреб людини, які в кожній людині і в кожному суспільстві перебувають у розмаїтих комбінаціях та ієрархії.

Будь-який тип суспільних відносин має антропологічні засади, бо природа людини та людські вітальні потреби є в основі всіх типів взаємодій. З іншого боку будь-які види взаємодій між людьми мають аксіологічний бік та формуються на основі ідеального та соціального виміру. У цілому, всі типи взаємодій між людьми на антропологічному та аксіологічному рівнях можна умовно поділити на два види: 1) конфлікт як прояв агресивних та деструктивних думок, емоцій і почуттів, які пропонують агресивне, негуманне, нетолерантне ставлення до іншої людини, а отже нехтування нею як цінністю; 2) співпраця, як прояв інтегральних думок, емоцій і почуттів, які є причиною гармонії і миролюбності поведінки людини стосовно інших, її гуманності, солідарності та толерантності з іншими, а відповідно вказують на ціннісний вимір іншого.

Всі конфлікти, в тому числі військові, мають своєю причиною тільки природу людини, зокрема вони є виявом виключно людських потреб, інтересів і цінностей (матеріальних і духовних). Конфлікти принципово розпочинаються (зокрема на рівні тілесних, психічних та духовних потреб) і принципово вирішуються тільки на рівні антропологічних сфер, зокрема на рівні психіки і духу, які можна розглядати як основні засоби досягнення консенсусу, оскільки, продукуючи ті чи інші емоції і почуття (психіка) та інтегральні ідеї (дух), можна досягнути примирення і консенсусу, або ж навпаки, якщо продукувати ксенофобські емоції та ідеї можна поглиблювати конфліктні ситуації.

Всі причини конфліктів та всі засоби їх вирішення залежать тільки від бажання і волі людини, вірніше від їх морального, гуманного, солідарного чи аморального, антигуманного і ксенофобського спрямування. Крім цього всі типи конфліктів мають три основні рівні передумов: 1) емоційно-психологічні, які виражають волю і почуття людини; 2) інформаційно-сміслові або ідеологічні, які виражають основні цінності; 3) технологічні та інституційні, які виражають засоби продукування емоцій і смислів. Тут слід мати на увазі, що всі складові конфлікту та всі його передумови функціонують одночасно, а тому конфлікт – це надзвичайно динамічне явище. Якщо змінюються його складові передумови, наприклад, ієрархія та пріоритет цінностей (матеріальні чи духовні), то конфлікт посилюється чи припиняється.

Військовий конфлікт передбачає аксіологічну (світоглядну) та антропологічну (емоційно-чуттєву) *готовність* агресора фізично знищувати, власне вбивати людей, калічити, гвалтувати, залишати сиротами. Така антропологічна та аксіологічна готовність знищувати інших людей, забирати силу в них життя, свободу, власність, гідність, честь, безперечно свідчить про деформацію людської сутності, деформацію людської свідомості, трансформацію її у злочинний та негуманний вимір. Загарбницька війна – це завжди прояв злочинів проти людини та людяності, бо вона передбачає насильство, насильне оволодіння територією, власністю інших людей, грабування населення, мародерство, привласнення і вивезення культурних цінностей населення, нехтування його життєвими інтересами, правами, свободами, негативне ставлення до людського життя, в тому числі до життя мирних жителів, зокрема дітей і жінок. У цьому аспекті Т. Невська вважає, що сучасна війна “ведеться за допомогою все більш широкого спектру дій: традиційних і незвичайних, прямих і непрямих (нелінійних), бойових і “невійськових”, стає більш комплексною та інтегральною, а також – високотехнологічною та інформаційною. І при цьому все ще залишається війною армій, війною народів і війною різних угруповань, які борються, як і завжди, за владу, вплив, ресурси, території...” [16, с. 281], власне сучасні

гібридні війни, як зазначає дослідниця, – це “війни не по правилах” [16, с. 282]. При цьому для ведення сучасної гібридної війни застосовуються “...спеціальні підрозділи, розвідка... організовані злочинні групи... здійснюється масштабна інформаційно психологічна дія на населення, особовий склад збройних сил і правоохоронних органів, владні структури з використанням всього діапазону інформаційно-комунікаційних технологій” [16 с. 282].

Який же справжній мотив має російський агресор стосовно України, анексувавши Крим та ведучи неоголошену гібридну війну на українському Донбасі? Звичайно, що це мотив заволодіння територією, її матеріальними та людськими ресурсами, вигідним геополітичним становищем та економічними інтересами. Але загарбницьке заволодіння передбачає перш за все насильство, насильне позбавлення життя, насильне обмеження прав і свобод попередніх власників, власне українців. Тут слід мати на увазі, що для імперського російського мислення характерна “...перманентна агресивність та свавільність, перед якою ніякі міжнародні правила і договори не мають сили...” [4, с. 19]. Тобто для російської “...імперської історичної пам’яті немає жодних універсальних та загальнолюдських цінностей” [4, с. 19]. В такому контексті “...поведінку росіян неможливо прогнозувати, оскільки в їх історичній пам’яті домінують і розвиваються комплекси імперської вищовартості у порівнянні з іншими народами. Звідси зверхність і нахабство росіян, звідси їхня власна правда та істина...” [4, с. 19]. Ці міркування підтверджують також сучасні дослідження [19, с. 162–169], що вказує на довготривалу в історичному сенсі ксенофобську та людиноненависницьку орієнтацію російської ментальності та антропології. Зокрема “...основою єдності російського суспільства тривалий час залишаються негативні уявлення про представників інших народів, що ґрунтуються на мігрантофобії та етнофобії... 45–55 % мешканців демонструють схильність до егоїзму. Більшість (до 65%) відзначає падіння патріотизму, міжособистісної довіри і відповідальності... Росіяни позбавлені духу солідарності та взаєморозуміння... У суспільстві домінують первісні (матеріальні) цінності” [19, с. 163]. Якщо в російському суспільстві домінують

матеріальні цінності, то духовні цінності, зокрема свобода, справедливість, солідарність, толерантність, гідність відповідно нехтуються, а це є антропологічною та аксіологічною причиною можливості підтримки російським населенням військового конфлікту. Такий аксіологічний вимір російської ментальності в цілому вказує на нехтування росіянами духовних цінностей представників інших націй, які аж ніяк не є меншовартісними та мають природне право на свободу, соціальну справедливість, демократію, повагу, гідність.

М. Костомаров, аналізуючи специфіку російської та української ментальності, стверджував, що “на Україні-Русі не видно й найменшого змагання підвертати під себе чужинців, або щоб тих чужоземців, що сиділи поміж українським народом, привподобити до тубільців... В Українців не було вдачі насилувати, нівелювати, не було політики, не було холодного вирахування...” [15, с. 40]. Мислитель вважає, що “українці зпоконвіку звикли були чути довкола себе чужу мову й не цуратися людей із іншим обличчям і іншою вдачею” [15, с. 72]. На його думку, “чужинці – Греки, Вірмени, Жиди, Німці, Поляки, Угри, живучи в українських містах, добували собі вільний захист і жили в добрім ладі з тубільцями... Отой дух терпимости, брак національної пихи, перейшов і в характер козаччини й живе й досі в народі. В козацьке товариство вільно було вступати кожному; його не розпитували, хто він, звідкіля, якої віри й нації” [15, с. 73]. Власне українці в такому сенсі не схильні до агресії та асиміляції стосовно інших народів, оскільки є толерантними до них та їх ціннісних ідентифікацій, тобто риси української антропології вказують на її миролюбність і толерантність, на протиположність до російської, яка є агресивна і ксенофобська.

Той чи інший агресор завжди та з необхідністю антропологічно та аксіологічно небезпечний, оскільки готовий він здійснювати військові та кримінальні злочини, готовий до насильства, до здійснення злочинів проти людяності та гуманності, готовий принижувати, асимілювати та фізично знищувати інших. В такому сенсі зрозуміло, що для того щоб будь-яка

військова агресія відбулась необхідно спочатку антропологічно та аксіологічно “підготувати” світоглядне та психологічне підґрунтя для військового втручання серед особового складу збройних сил та власного населення, підготувати їх щоб вони були готові вбивати і знищувати інших, щоб були готові до насильства і злочинів проти людяності. В такому аспекті будь-яка військова агресія – це світоглядне знецінення людини та всіх цінностей пов’язаних з людським життям, руйнування існуючої системи цінностей [1, с. 30], втратою національної ідеї та духовних цінностей [18, с. 18]. При цьому слід мати на увазі, що “агресор може окупувати чужу територію, оволодіти матеріальними ресурсами підкореного народу. Але доки світ історичних ідей психпростору-жертви залишатиметься сакраментальним, доти цей психпростір буде нездоланим. Інакше кажучи, не захоплення території, а успішне нав’язування власної картини соціального світу, власної системи цінностей – ось де криється перемога у сучасних війнах” [11, с. 102].

Для того, щоб була можливою військова агресія, самому агресору необхідно спочатку світоглядно підготувати такі агресивні дії. Світоглядні фактори “...відіграють основну роль у формуванні напрямів і шляхів мотивації людської діяльності. Важливим фактором світогляду, який безпосередньо мотивує людську дію, є цінності...” [5, с. 10], а “...всі види мотивів... залежать від того світогляду і його цінностей, якими керується людина” [5, с. 11]. Слід погодитись, що “ціннісні орієнтири корелюються з відповідною мотиваційною структурою. Система цінностей значною мірою впливає на вибір засобів задоволення потреб та цінностей. Агресор завжди готується до військового нападу у контексті ксенофобії та ненависті до людей з іншими світоглядними та національними ідентифікаціями, в контексті навіювання страху і терору серед мирного населення. Тут можна погодитись з міркуваннями, що “мова ненависті” як технологія ведення гібридної війни... спрямована саме на зміну базових фрагментів національних картин світу... на концептуальні структури країни-агресора” [17, с. 101]. В такому аспекті “комунікація, заснована на дискримінації та упередженості як засіб маніпуляції свідомістю та поведінкою

аудиторій щільно увійшла в життя українського суспільства з початком російської агресії в Криму та Донбасі” [17, с. 99].

Якщо екстраполювати ці міркування щодо специфіки розгортання військового конфлікту щодо дій сучасної Росії, яка виступає агресором стосовно України, яка анексувала Крим та веде неоголошену гібридну війну на Сході України, то всі ці антропологічні та аксіологічні характеристики властиві для терористів та проросійських сил, які ведуть війну проти населення України. Зокрема “...теперішня РФ спирається на протилежні європейським цінності – ксенофобію, націоналізм, культ крові, культ походження, культ не народу, а натовпу” [17, с. 174].

Процес ведення агресивної гібридної війни Росії проти України є незаперечним фактом, який констатує наприклад, російська дослідниця Т. Невська, яка вважає, що “в останні роки гібридні війни велись в Іраку, Афганістані, Сирії, Грузії, тепер – на Україні” [16, с. 282]. Українські дослідники також вказують на процес гібридної війни з боку Росії проти України, інформаційними засобами якої розробляється негативне аксіологічне та антропологічне підґрунтя, що сприяє веденню військових дій та знеціненню традиційних гуманних цінностей та людини зокрема [8; 9; 12; 13].

Російський агресор, ведучи гібридну війну проти українців, впливає перш за все на психіку українців, на їхні світоглядні та аксіологічні ідентифікації, негативно оцінює і не поважає європейський вибір українців, власне вибір ними свободи, незалежності, демократії, поваги до людини, не поважає самих українців, їхню свободу, життя, власність, оскільки несе руйнування, знищення, обмеження прав і свобод українських громадян на захоплених територіях, з неповагою та ненавистю ставиться до будь-яких українських ідентифікацій, в тому числі історії, мови, символіки. Тут слід погодитись з думкою, що “сила інформаційної війни та її технологій полягає в акценті на психіку, на світоглядні установки й ціннісні орієнтації... Інформаційна війна забезпечує безкровні розпади й союзи локусів цивілізації. Маніпуляція чуттєво-емоційним станом психіки і свідомістю – це найефективніший засіб війни...” [2, с. 49].

Розмаїті виміри агресивної російської антропології та аксіології, яка проявляється у конфліктах на Донбасі є суспільно-небезпечними та мають виміри злочинів проти людяності і гуманності. У випадку якщо російська агресія в силу певних провокацій пошириться на інші території України крім Донбасу, то зрозуміло, що уникнути українцям жертв серед мирного населення, в тому числі серед жінок і дітей, уникнути руйнування економічної інфраструктури аж ніяк не вдасться тому, що російський агресор ніколи ні за яких обставин та жодних періодів історії не проявляв і не проявить благородності і лицарського духу. Російський агресор – це паталогічний шовініст, імперіаліст, це варвар, який має ментальність орди [10], це кат і злочинець, який не зупиниться ні перед чим, бо він морально, світоглядно, антропологічно, аксіологічно готовий вбивати і знищувати все українське, всіх українських громадян і всі українські ідентифікації, бо в його ментальності домінує імперська ксенофобія та шовінізм, терор, неповага, зневага, надмірність, високомірність та паталогічна ненависть та насилля стосовно всього українського. Зокрема дослідники констатують, що “усупереч світовим тенденціям емансипації людини, на окупованих територіях України... насаджувалися авторитарно-архаїчні цінності, у тому числі зневага до свободи вибору способу життя та креативного самовираження. Ці тенденції було посилено загарбниками з початком гібридної війни, зокрема громадяни України були позбавлені права на свободу слова, волевиявлення... та вибору професії, адже щоденно значна кількість людей залучається до примусових робіт із загрозою їхньому життю та здоров'ю” [7, с.103], але “...будь-які заклики, які принижують гідність особистості, є несумісними з основоположними принципами демократії та європейськими цінностями” [7, с.104].

В такому випадку інтеграція незалежної частини України з окупованою частиною Донбасу, а в цілому порятунок українців від будь-якої агресії полягає тільки в одному – в побудові і підтримці таких якостей української антропології та аксіології, яка буде мати виміри мужності, жертвовності, героїзму, патріотизму, навіть українського націоналізму, поваги до української історії,

мови, символіки, відданості українцям, солідарності з ними, яка буде близька до системи європейських цінностей, оскільки “вершиною європейської моделі цінностей є демократія і законність, права, рівність та свобода людини” [14, с. 164]. Саме тому “...в сучасних умовах розвитку світового суспільства та російської гібридної агресії принциповим питанням постає формування стійкого інформаційного концепту, заснованого на українських традиційних та європейських ліберальних цінностях” [14, с. 168], а зокрема на цінності людини, бо “розвиток європейської цивілізованої моделі вивів на перший план найвищу цінність суспільства – людину” [14, с. 169]. Тільки така українська національна антропологія, яка зорієнтована на українські та європейські цінності, на повагу до людини та її гідності зможе протистояти російській агресивній антропології і перемогти її в будь-якому конфлікті, бо боротьба за рідну землю, власну територію, за власну історію, мову, власний народ, власну родину, боротьба за власні національні ідентифікації та національну честь і гідність є аксіологічно виправданими і освяченими. Такі мотиви захисту рідної землі, свободи і життя рідних, свободи і життя близьких по духу та історії українців є більш вартісними і дієвішими, ніж меркантильні мотиви загарбання та агресії. Тут слід мати на увазі, що “якщо в структурі характеру людини... присутні такі риси, як гуманізм, мужність, відповідальність, працелюбність, патріотизм, відчуття соціальної справедливості, власної і національної гідності, почуття солідарності... то, відповідно, вона зовсім по іншому приймає рішення відносно соціальної дії, ніж та людина, в структурі характеру якої присутні такі риси, як соціальна апатія... песимізм, невпевненість, жадібність, байдужість...” [5, с. 14]. Більш бажаним для української дійсності та для захисту українських цінностей є звичайно перший тип людського характеру, який є більш солідарний, відповідальний, мужній, патріотичний, толерантний.

Якщо припустити, що на початок 2014 року в українців, зокрема жителів Криму домінували б демократичні цінності, патріотизм та українські національні, а не проросійські, а також егоїстичні і меркантильні інтереси, то ніякий фейковий референдум та наступна анексія Криму, а потім сепаратизм на Сході України

взагалі були б неможливі при таких умовах. Саме відсутність у деякої частини населення України патріотизму, національної солідарності і національної гідності, брак українських цінностей і інтересів стали причиною анексії Криму та війни на Донбасі. Основна причина анексії Криму та війни на Сході України – це негативні моральні якості, а в цілому антропологічні якості самих українських громадян, які стали передумовою для акту анексії та поширення військових дій на Схід України. Тому анексія Криму та війна на Сході України зумовлена якраз проросійськими світоглядними та емоційними уподобаннями більшості населення Криму та окупованої частини Донбасу, які зорієнтовані на проросійські цінності та російську ідеологію і культуру, а тому створюють сприятливі умови для можливості такої військової агресії та її ментальної підтримки.

Звичайно, що такий стан справ з українською ментальністю, яка “підтримує” російську культуру та ідеологію “русского мира” – це результат тривалої інформаційно-ідеологічної, а в цілому світоглядно-ціннісної війни, яку проводила Росія стосовно України та її жителів, пропагуючи ксенофобію, ненависть та несприйняття всього українського, починаючи від української мови та закінчуючи усвідомлення української історії. Навіть у поважних наукових журналах РФ можна простежити елементи такої інформаційної війни проти України, оскільки, наприклад, Т. Невська вважає, що в Україні “...масова свідомість в прямому сенсі цього слова зомбується пропагандою... Потрапляючи на фронт, українські солдати починають розуміти повне неспівпадіння образів, які їм навіюються і реальної ситуації. Різко втрачається мотивованість особистого складу, і буквально через кілька тижнів перебування на фронті такі частини в масовому порядку деморалізуються, що робить їх практично непридатними для ведення бойових дій. Як бачимо, це поки що не дуже турбує київське керівництво, яке має можливість проводити перманентні мобілізації і поповнювати особовий склад” [16, с. 283–284]. Звичайно, що це відверта дезінформація, яка засобами псевдонауки формує для населення Росії

ксенофобську та меншовартісну світоглядну картину стосовно українського населення, української армії та української державності.

В такому аспекті можливість поширення військового конфлікту на інші території України зумовлюється наявністю чи відсутністю певного проросійського ментального та світоглядно-ідеологічного рівня свідомості українських громадян та свідомості російських громадян, які виховані засобами інформаційної війни та готові підтримати ряди сепаратистів і терористів на Сході України безпосередньою участю в бойових діях чи фінансово. Тобто поширення російської агресії є можливим тільки у випадку “підтримки” населенням України проросійських цінностей та російської імперської ідеології, неорадянських міфів, а також світоглядної готовності росіян насильно знищувати українців та нав’язувати свої цінності, нав’язувати українцям комплекси меншовартості, історичної приреченості та сумнівів щодо власного історичного буття, національних символів та важливості в історії.

В такому сенсі українцям не слід сповідувати і переймати комплекси меншовартості, які можуть бути інспіровані російською ідеологією у контексті пропагування меншої культурно-історичної значущості українців, їхньої мови та історії, яка нібито є похідною і залежною від російських витоків. Слід розуміти, що росіяни часто зловживають “крадіжкою” та асиміляцією історичної пам’яті інших народів... присвоюють собі здобутки інших народів і націй, вважаючи себе, наприклад, нащадками Київської Русі та спадкоємцями Київської митрополії...” [4, с. 19–20]. З точки зору Є. Гуцала “...релігійні, мистецькі та інші цінності... Росія на нашій землі грабувала віками... великоросійська національна гордість – звикла житися українською національною гордістю як своєю власною” [10].

В аналізі аксіологічних та антропологічних причин війни в Україні потрібно мати на увазі, що деяка частина українського населення перебуває “...у контексті проросійського імперського мислення та імперської історичної пам’яті” [4, с. 19].

У цьому аспекті слід звернути увагу навіть на чистоту вживання української мови та оволодіння нею в повному обсязі, бо якщо, наприклад, в дитини “...повноцінно не сформована ні одна з мов, то руйнується структура мовленнєвого мислення, що може привести до психологічних стресів. Дитина починає замикатися в собі, виникають труднощі з соціальною адаптацією... може з’явитися відчуття неповноцінності” [3, с. 106]. Негативне ставлення до українських звичаїв, традицій, історії, української мови, її висміювання і анекдотизування, пропаганда суржика є елементами ведення інформаційної війни, яка спрямована на психіку українців, на формування в ній комплексів меншовартості та історичної невдачі, історичного непорозуміння.

Висновки. Сучасна військова агресія Росії проти України ґрунтується на створенні проросійського аксіологічного підґрунтя та формування в українських громадян низької “якості” української антропології, власне негативних емоційно-вольових психічних якостей засобами інформаційної війни. Факт зниження “якості” української антропології, а в цілому почуттів солідарності та патріотизму створює сприятливі умови для розгортання військового конфлікту. Із зміною метально-антропологічного типу українців у гірший бік, який характеризується низьким рівнем патріотизму, національної солідарності, національної гідності, низьким рівнем усвідомлення національної історії, поширенням комплексів меншовартості, зневагою до української символіки, байдужістю до подій на Сході України змінюються умови для поширення військового конфлікту в Україні на ті території, на яких українське населення симпатизує російській культурі, історії, ідеології, а в цілому підтримує проросійські цінності та культурні коди.

У випадку відсутності українського патріотизму та відсутності національних інтересів у населення України військовий конфлікт з Росією може бути програним. З іншого боку такі моральні риси як патріотизм, національна солідарність і гідність, героїзм і самопожертва заради України – це безпосереднє вираження ментально-антропологічного типу українця, який здатний та психологічно готовий протистояти будь-якій зовнішній агресії, в

тому числі російській та бути успішним підґрунтям для підтримки української духовності, а на її основі української державності.

В такому аспекті необхідно на державному рівні створювати ідеологічні передумови для пропагування позитивних ментально-антропологічних рис українця та вести контрпропаганду та контрінформаційну війну, яка буде спрямована проти проросійських впливів ЗМІ, проти проросійських цінностей та проросійської ідеології, буде відстоювати українську культуру, історію та українські цінності.

Список використаної літератури

1. Бабенко В. Історія розвитку геополітики Росії як база формування її поглядів на історію України. *Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Маріуполь. 9 червня 2017 р. Маріуполь: ДонДУУ. 2017. С. 26–30.
2. Базалук О. Загальна теорія війни і миру. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія. Вінниця. 2017. С. 22–57.
3. Богрова Х. Особливості просодичного компоненту мовлення дітей-білінгвістів в умовах збройного конфлікту. *Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Маріуполь. 9 червня 2017 р. Маріуполь: ДонДУУ. 2017. С. 105–108.
4. Будз В. Аксіологічний вимір історичної пам'яті українців. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Вип. 1 (119). 2015. С. 19–23.
5. Будз В. Мировоззренческие факторы мотивации человеческой деятельности. *Социальное воспитание*. 2016. № 2 (8). С. 10–17.
6. Будз В. Самоорганізація суспільної дійсності в контексті її антропологічних засад та аксіологічних чинників у 5 т. Т. 3. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. 2017. 501 с.
7. Вінська О. Імплементация інклюзивної моделі економіки в умовах війни. *Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Маріуполь. 9 червня 2017 р. Маріуполь: ДонДУУ, 2017. С. 102–104.
8. Волошина М. Політологічний аспект гібридної війни в Україні. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. К. : ВІКНУ, 2015. Вип. № 50. С. 74–80.
9. Горбенко Ю. Особистість у гібридній війні: психологічний вимір. *Психологія і особистість*. 2017. № 2 (12). С. 30–39.
10. Гуцало Є. Ментальність орди. Київ, 1996. URL : http://lib.sumdu.edu.ua/library/docs/Books/Gutsalo_Mentalnist_ordi.pdf
11. Додонов Р. Російський погляд на концепцію гібридної війни. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія. Вінниця. 2017. С. 94–133.

12. Дорошкевич А. Гібридна війна в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 21–28.
13. Жарков Я. Інформаційна боротьба як фактор національної безпеки України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ. 2015. Вип. № 50. С. 87–92.
14. Ковальський Г. Інформаційна складова протистояння на Сході України. *Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія*. Вінниця. 2017. С. 135–174.
15. Костомаров М. Дві руські народності. Ляйпціг : Українська Накладня. [б. р.]. 111 с.
16. Невская Т. Информационная составляющая гибридных войн. *Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология*. 2015 (4). С. 281–284.
17. Прищепа Г. "Мова ненависті" як лінгвістичний маркер "гібридної війни". *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics*. 2017. Вип. 22 (2). С. 98–112.
18. Сасин Г. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії (на прикладі російської експансії в український простір). *Грані. Політологія*. 2015. № 3 (119). С. 18–23.
19. Світова гібридна війна: український фронт : монографія. Київ, 2017. 496 с.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Матеюк О. А.

Краниук Ю. Я. Аксиологические и антропологические факторы военного конфликта в Украине

В статье поднимается тема военного конфликта в Украине и рассматриваются аксиологические и антропологические факторы. Проведен теоретический анализ военного конфликта. Описываются психологические особенности военного конфликта в Украине. Даются рекомендации по созданию основ психологической готовности к ведению конфликта.

Ключевые слова: аксиология военного конфликта, антропология военного конфликта, война в Украине, гибридная война, украинские ценности, украинская культура, психологическая готовность к ведению конфликта.

Karpiuk Yu. Axiological and anthropological factors military conflict in Ukraine

The article raises the theme of the military conflict in Ukraine and examines axiological and anthropological factors. A theoretical analysis of the military conflict was carried out. The psychological features of the military conflict in Ukraine are described. Recommendations to the creation of principles of psychological readiness to participating in the conflict are given.

The current military aggression of Russia against Ukraine is based on the creation of a pro-Russian axiological foundation and the formation of Ukrainian citizens of the low quality of Ukrainian anthropology, in particular negative emotional-volitional psychological qualities in the means of information warfare. The fact of lowering the "quality" of Ukrainian anthropology, and in general, the feelings of solidarity and patriotism, creates favorable conditions for the deployment of a

military conflict. With the change of the mental-anthropological type of Ukrainians in the worse side, characterized by low levels of patriotism, national solidarity, national dignity, low level of awareness of national history, the spread of systems of inferiority, contempt for Ukrainian symbols, indifference to events in the East of Ukraine, conditions for the spread of military conflict are changing in Ukraine in those territories in which the Ukrainian population sympathizes with Russian culture, history, ideology, and generally supports pro-Russian values and cults Cheat codes.

In this aspect, it is necessary at the state level to create ideological preconditions for the promotion of positive mental and anthropological features of Ukrainians and conduct counter-propaganda and controversial war.

Key words: *axiology of military conflict, anthropology of military conflict, war in Ukraine, hybrid war, Ukrainian values, Ukrainian culture, psychological preparedness for conflict.*